

LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCINIS TEISMAS

SPRENDIMAS

DĖL PAREIŠKĖJO LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO 2019 M. SAUSIO 11 D. NUTARIME NR. XIII-1946 „DĖL KREIPIMOSI Į LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCINĮ TEISMĄ SU PRAŠYMU IŠTIRTI, AR LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO STATUTO 145 STRAIPSNIO 2 IR 3 DALYS NEPRIEŠTARAUJA LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCIJOS 1 STRAIPSNIO, 55 STRAIPSNIO PIRMAJAI DALIAI, 59 STRAIPSNIO KETVIRTAJAI DALIAI IR 128 STRAIPSNIO ANTRAJAI DALIAI“ IŠDĖSTYTO PRAŠYMO GRAŽINIMO

2019 m. sausio 18 d. Nr. KT4-S3/2019

Vilnius

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, susidedantis iš Konstitucinio Teismo teisėjų Elvyros Baltutytės, Gintaro Godos, Vytauto Greičiaus, Danutės Jočienės, Gedimino Mesonio, Vyto Miliaus, Daivos Petrylaitės, Janinos Stripeikienės, Dainiaus Žalimo, sekretoriaujant Daivai Pitrėnaitei,

Konstitucinio Teismo tvarkomajame posėdyje apsvaustė pareiškėjo Lietuvos Respublikos Seimo 2019 m. sausio 11 d. nutarime Nr. XIII-1946 „Dėl kreipimosi į Lietuvos Respublikos Konstitucinį Teismą su prašymu iširti, ar Lietuvos Respublikos Seimo statuto 145 straipsnio 2 ir 3 dalys neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 1 straipsniui, 55 straipsnio pirmajai daliai, 59 straipsnio ketvirtajai daliai ir 128 straipsnio antrajai daliai“ išdėstyta prašymą Nr. 1B-3/2019.

Konstitucinis Teismas

nustatė:

1. Pareiškėjas Seimas 2019 m. sausio 11 d. priėmė nutarimą Nr. XIII-1946 „Dėl kreipimosi į Lietuvos Respublikos Konstitucinį Teismą su prašymu iširti, ar Lietuvos Respublikos Seimo statuto 145 straipsnio 2 ir 3 dalys neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 1 straipsniui, 55 straipsnio pirmajai daliai, 59 straipsnio ketvirtajai daliai ir 128 straipsnio antrajai daliai“ (toliau – ir Seimo 2019 m. sausio 11 d. nutarimas Nr. XIII-1946), kurio 1 straipsnyje išdėstė prašymą iširti:

– „ar Lietuvos Respublikos Seimo statuto 145 straipsnio 2 dalyje (2004 m. lapkričio 9 d. redakcija) nustatyta norma ta apimtimi, kiek ji riboja kiekvieno Seimo nario ar Seimo *in corpore* teisę išreikšti savo nepritarimą ekspertinio vertinimo užsakymui, neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 1 straipsniui ir konstituciniam daugumos principui, nepaneigia Seimo, kaip Tautos atstovybės, funkcijos ir Seimo, kaip Tautos atstovybės, kolegialumo principo (t. y. ar neprieštarauja Konstitucijos 55 straipsnio pirmajai daliai), taip pat ar neprieštarauja Konstitucijos 59 straipsnio ketvirtojoje dalyje įtvirtintam Seimo nario laisvo mandato principui ir nepaneigia iš to kylančio Seimo narių lygiateisiškumo“;

– „ar Lietuvos Respublikos Seimo statuto 145 straipsnio 3 dalyje (2004 m. lapkričio 9 d. redakcija) nustatyta norma ta apimtimi, kiek ji riboja kiekvieno Seimo nario ar Seimo *in corpore* teisę išreikšti savo pritarimą ar nepitarimą pateiktai ekspertų išvadai, kuri yra pristatoma Seimo posėdžio metu svarstant klausimą, neprieštarauja Konstitucijos 1 straipsniui ir konstituciniam daugumos principui, nepaneigia Seimo, kaip Tautos atstovybės, funkcijos, ir Seimo, kaip Tautos atstovybės, kolegialumo principo (t. y. ar neprieštarauja Konstitucijos 55 straipsnio pirmajai daliai), taip pat ar neprieštarauja Konstitucijos 59 straipsnio ketvirtojoje dalyje įtvirtintam Seimo nario laisvo mandato principui ir nepaneigia iš to kylančio Seimo narių lygiateisiškumo“;

– „ar Lietuvos Respublikos Seimo statuto 145 straipsnio 2 dalyje (2004 m. lapkričio 9 d. redakcija) nustatyta norma, ypač ta apimtimi, kiek ji suponuoja mokamų ekspertinių paslaugų užsakymą, neprieštarauja iš Konstitucijos, *inter alia* jos 128 straipsnio antrosios dalies, kylančiam reikalavimui tausoti valstybės turtą, jo nešvaistyti ir jį racionaliai tvarkyti“.

2. Šis pareiškėjo Seimo prašymas Teisės aktų registre oficialiai paskelbtas 2019 m. sausio 14 d. (TAR, 2019-01-14, Nr. 488); Konstituciniame Teisme jis gautas 2019 m. sausio 16 d.

Konstitucinis Teismas

konstatuoja:

3. Pagal Konstitucijos 102 straipsnio 1 dalį, 105 straipsnio 1 dalį tirti įstatymų ir kitų Seimo priimtų aktų atitiktį Konstitucijai yra priskirta Konstitucinio Teismo jurisdikcijai.

4. Pagal Konstitucijos 106 straipsnio 1 dalį teisę kreiptis į Konstitucinį Teismą dėl Konstitucijos 105 straipsnio 1 dalyje nurodytų aktų, t. y. dėl įstatymų ir kitų Seimo priimtų aktų, atitikties Konstitucijai turi Vyriausybė, ne mažiau kaip 1/5 visų Seimo narių, taip pat teismai.

Pagal Konstitucijos 106 straipsnio 4 dalį Seimo nutarimas ištirti, ar aktas neprieštarauja Konstitucijai, sustabdo šio akto galiojimą.

Sistemiškai aiškindamas šias Konstitucijos 106 straipsnio 1, 4 dalių nuostatas Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad Seimas *in corpore* turi konstitucinius įgaliojimus nutarimu

kreiptis į Konstitucinį Teismą ir prašyti ištirti įstatymų, kitų Seimo priimtų aktų atitiktį Konstitucijai (*inter alia* 2009 m. balandžio 3 d., 2013 m. lapkričio 13 d., 2018 m. lapkričio 1 d. sprendimai).

5. Pagal Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 26 straipsnio 1 dalį (2015 m. gegužės 14 d. redakcija) tais atvejais, kai Konstitucinis Teismas gauna Seimo nutarimą, kuriame prašoma ištirti, ar įstatymas, kitas Seimo priimtas aktas atitinka Konstituciją, ne vėliau kaip per 3 dienas turi būti atliktas išankstinis tos medžiagos tyrimas ir tvarkomajame Konstitucinio Teismo posėdyje išspręstas klausimas, ar priimti prašymą nagrinėti Konstituciniame Teisme.

6. Pagal Konstitucinio Teismo įstatymo 66 straipsnio 1 dalies 8 punktą prašyme ištirti teisės akto atitiktį Konstitucijai, kuriuo kreipiamasi į Konstitucinį Teismą, turi būti nurodyta pareiškėjo pozicija dėl teisės akto atitikties Konstitucijai ir tos pozicijos juridinis pagrindimas su nuorodomis į įstatymus.

Aiškindamas šią Konstitucinio Teismo įstatymo nuostatą Konstitucinis Teismas ne kartą yra pažymėjęs, kad pareiškėjo pozicija dėl teisės akto (jo dalies) atitikties Konstitucijai pagal normų turinį ir (arba) reguliavimo apimtį turi būti nurodyta aiškiai, nedviprasmiškai, prašyme turi būti išdėstyti argumentai ir motyvai, pagrindžiantys pareiškėjo abejonę dėl teisės akto (jo dalies) atitikties Konstitucijai. Vadinasi, prašyme ištirti teisės akto (jo dalies) atitiktį Konstitucijai pagal normų turinį ir (arba) reguliavimo apimtį turi būti aiškiai nurodyti ne tik konkretūs teisės akto straipsniai (jų dalys, punktai), kurių atitiktimi Konstitucijai pareiškėjas abejoja, taip pat konkrečios Konstitucijos nuostatos – normos ir (arba) principai, kuriems, pareiškėjo nuomone, prieštarauja konkrečiai nurodyti ginčijamo teisės akto straipsniai (jų dalys, punktai), bet ir teisiniai motyvai, pagrindžiantys pareiškėjo abejonę dėl kiekvieno konkrečiai nurodyto ginčijamo teisės akto (jo dalies) straipsnio (jo dalies, punkto) atitikties konkrečiai nurodytoms Konstitucijos nuostatom. Priešingu atveju prašymas ištirti teisės akto (jo dalies) atitiktį Konstitucijai pagal normų turinį ir (arba) reguliavimo apimtį laikytinas neatitinkančiu Konstitucinio Teismo įstatymo 66 straipsnio reikalavimų.

7. Pareiškėjas Seimas ginčija Seimo statuto 145 straipsnio 2, 3 dalių (2004 m. lapkričio 9 d. redakcija) atitiktį Konstitucijai.

Seimo statuto 145 straipsnio „Privalomos išvados dėl įstatymo projekto“ 2, 3 dalyse (2004 m. lapkričio 9 d. redakcija) nustatyta:

„2. Jeigu įstatymo projektu siūloma iš esmės keisti teisinį reglamentavimą (nustatyti, pakeisti arba panaikinti teisės subjektų teises arba pareigas, formuluoti tam tikrų sričių reformos kryptis arba raidos strategiją) ir pagrindinis komitetas arba ne mažiau kaip 1/5 Seimo narių (bet ne vėliau kaip 72 valandos po svarstymo pagrindiniame komitete pabaigos) paremia tokią iniciatyvą, nutarus pradėti projekto svarstymo procedūrą Seimo valdybos nustatyta tvarka užsakomas nepriklausomas ekspertinis teisės akto projekto įvertinimas.

3. Ekspertinė išvada yra teisės aktą lydintis dokumentas, pristatomas svarstymų komitetuose ir Seimo posėdyje metu.“

Taigi pagal Seimo statuto 145 straipsnio 2 dalį (2004 m. lapkričio 9 d. redakcija) tuo atveju, kai įstatymo projektu siūloma iš esmės keisti teisinį reglamentavimą, komitetas, Seimo paskirtas kaip pagrindinis nagrinėti tą įstatymo projektą, arba ne mažesnė kaip 1/5 Seimo narių grupė turi teisę pareikalauti, kad Seimo valdybos nustatyta tvarka būtų užsakytas nepriklausomas ekspertinis to įstatymo projekto įvertinimas; pagal šio straipsnio 3 dalį (2004 m. lapkričio 9 d. redakcija) išvada, pateikta atlikus užsąkytą nepriklausomą ekspertinį įstatymo projekto vertinimą, turi būti tik pristatyta svarstant tą projektą komitetuose ir Seimo posėdyje, t. y. svarstant projektą ši išvada nei komitetų, nei Seimo nesaisto.

8. Pareiškėjo prašymo kontekste atkreiptinas dėmesys į kai kurias oficialiosios konstitucinės doktrinos nuostatas, susijusias su įstatymų leidybos procesu, *inter alia* įstatymų projektų vertinimu.

Konstitucinis Teismas 2010 m. rugsėjo 29 d. nutarime yra pažymėjęs, kad jeigu Seimo statute ar įstatymuose yra nustatyta, jog tam tikroje (-ose) įstatymų leidybos proceso stadijoje (-ose) turi būti atlikta įstatymo projekto patikra, tai *inter alia* turi būti atliktas įstatymu siekiamo santykių reguliavimo veiksmingumo vertinimas, įvertinama, ar įstatymas nesukels neigiamų pasekmių; įstatymu siekiamo ekonominių santykių reguliavimo veiksmingumo vertinimas turi būti atliekamas išsamiai, objektyviai, nešališkai, o prireikus turi būti kviečiami specialių žinių turintys asmenys; iš Konstitucijos, būtent konstitucinio teisinės valstybės principo, įstatymų leidėjui kyla pareiga Seimo statute ir (ar) įstatymuose nustatyti tokį įstatymų leidybos proceso teisinį reguliavimą, kuriuo būtų įtvirtinta įstatymų leidybos iniciatyvos teisę turinčių subjektų ir (ar) Seimo pareiga rengiant ir (ar) priimant Seime teisės aktus, kuriais reguliuojami santykiai, galintys turėti įtakos *inter alia* kriminogeninei situacijai, neigiamų ekonominių pasekmių kilimui, atlikti tinkamą įstatymo projekto vertinimą, *inter alia* dėl neigiamų pasekmių, kurias gali sukelti įstatymo nustatytas teisinis reguliavimas; įstatymų, kitų teisės aktų atitiktį Konstitucijai užtikrina ne tik Konstitucinio Teismo vykdoma Seimo priimtų teisės aktų konstitucinė kontrolė, bet ir Seimo įgyvendinama vidinė prevencinė kontrolė Seimo statute nustatytais būdais užkertant kelią leisti įstatymus, kitus teisės aktus, kurie gali prieštarauti Konstitucijai arba kitiems aukštesnės galios įstatymams.

Atsižvelgiant į tai, pažymėtina, kad Seimo statuto 145 straipsnio 2 dalyje (2004 m. lapkričio 9 d. redakcija) numatytas Seimo valdybos nustatyta tvarka užsakomas nepriklausomas ekspertinis įstatymo projekto įvertinimas yra viena iš priemonių teisėkūros kokybei užtikrinti, *inter alia* atliekant išsamų, objektyvų, nešališką Seime svarstomų įstatymų projektų vertinimą ir sudarant sąlygas Seimo nariams gauti ekspertų, kaip specialių žinių turinčių asmenų, nuomonę.

9. Pareiškėjas Seimas prašo iširti *inter alia*, ar Seimo statuto 145 straipsnio 2 dalis (2004 m. lapkričio 9 d. redakcija) tiek, kiek, pasak pareiškėjo, ja ribojama kiekvieno Seimo nario ar Seimo

in corpore teisė išreikšti savo nepritarimą nepriklausomo ekspertinio įvertinimo užsakymui, neprieštarauja Konstitucijos 1 straipsniui, 55 straipsnio 1 daliai, 59 straipsnio 4 daliai.

9.1. Ši pareiškėjo prašymo dalis grindžiama tuo, kad pagal ginčijamą teisinį reguliavimą Seimo nariai, kurie nepritaria ne mažesnės kaip 1/5 Seimo narių grupės sprendimui užsakyti nepriklausomą ekspertinį įstatymo projekto įvertinimą, ir net Seimas negali šio sprendimo kvestionuoti (nepritariantys Seimo nariai negali laisvai pareikšti savo valios balsuodami Seimo posėdyje), taigi, pasak pareiškėjo, tokiu teisiniu reguliavimu yra ribojama kiekvieno Seimo nario teisė nepritari nepriklausomo ekspertinio įvertinimo užsakymui ir galimai paneigiama ne tik Seimo narių, kaip Tautos atstovų, lygybė, kylanti iš Konstitucijos 59 straipsnio 4 dalyje įtvirtinto Seimo nario laisvo mandato principo, bet ir iš Konstitucijos 55 straipsnio 1 dalies kylantis Seimo, kaip Tautos atstovybės, veiklos kolegialumo principas; pareiškėjo abejonė dėl ginčijamo teisinio reguliavimo atitikties Konstitucijos 1 straipsniui, pagal kurį Lietuvos valstybė yra nepriklausoma demokratinė respublika, prašyme siejama su galimu konstitucinio daugumos principo pažeidimu.

9.2. Pareiškėjo prašymo kontekste pažymėtina, kad, kaip ne kartą yra konstatavęs Konstitucinis Teismas, Seimo nario laisvas mandatas yra viena iš Seimo narių veiklos savarankiškumo ir lygiateisiškumo garantijų (*inter alia* 1999 m. lapkričio 9 d., 2004 m. liepos 1 d. nutarimai, 2014 m. birželio 3 d. išvada); įstatymų leidėjas pagal Konstituciją turi pareigą teisės aktais nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kad Seimo nariai, dalyvaujantys vykdant Seimo, kaip Tautos atstovybės, funkcijas, galėtų tinkamai vykdyti savo įgaliojimus (2010 m. spalio 27 d. išvada). Konstitucinis Teismas taip pat yra pažymėjęs, kad iš Konstitucijoje, *inter alia* jos 59 straipsnio 4 dalyje, įtvirtinto Seimo nario laisvo mandato principo kyla Seimo nario teisė savo nuožiūra balsuoti priimant bet kurį Seimo sprendimą – kiekvienu klausimu balsuoti pagal savo sąžinę (2006 m. balandžio 4 d. nutarimas, 2010 m. spalio 27 d., 2014 m. birželio 3 d. išvados). Konstitucijoje įtvirtintas Seimo nario laisvas mandatas atskleidžia Seimo nario, kaip Tautos atstovo, konstitucinio teisinio statuso esmę ir yra neatskiriama susijęs su Seimo narių lygybe (2004 m. liepos 1 d. nutarimas). Pagal Konstituciją kiekvienas Seimo narys atstovauja visai Tautai; visi Seimo nariai yra lygūs, jie turi turėti vienodas galimybes dalyvauti Seimo darbe (2001 m. sausio 25 d., 2004 m. liepos 1 d. nutarimai, 2012 m. lapkričio 10 d. išvada).

9.3. Šiame kontekste pažymėtina, kad, kaip 2004 m. liepos 1 d. nutarime yra konstatavęs Konstitucinis Teismas, Konstitucijoje yra numatyti du Seimo nario teisių teisinio reglamentavimo lygmenys: teisės, nustatytos pačioje Konstitucijoje, ir teisės, kurias įstatymuose nustato įstatymų leidėjas. Šiame nutarime Konstitucinis Teismas taip pat pažymėjo, kad Konstitucijos 60 straipsnio 4 dalies nuostata, pagal kurią Seimo nario teises nustato įstatymas, suponuoja Seimo pareigą įstatymuose nustatyti tokias Seimo nario teises, kad būtų užtikrinta galimybė Seimo nariams visavertiškai vykdyti savo, kaip Tautos atstovų, konstitucinę priedermę.

Pažymėtina, kad Seimo narys kai kurias Konstitucijoje įtvirtintas Seimo nario teises gali įgyvendinti tik kartu su kitais Seimo nariais: kaip konstatuota Konstitucinio Teismo 2004 m. liepos 1 d. nutarime, ne mažesnė kaip 1/4 visų Seimo narių grupė turi teisę pateikti Seimui sumanymą keisti ar papildyti Konstituciją (147 straipsnio 1 dalis); ne mažesnė kaip 1/5 Seimo narių grupė gali pateikti interpeliaciją Ministrui Pirmininkui ar ministrui (61 straipsnio 2 dalis), kreiptis su prašymu į Konstitucinį Teismą (106 straipsnio 1 dalis); Seimo narių grupė gali inicijuoti apkaltos procesą Respublikos Prezidentui, Konstitucinio Teismo pirmininkui ir teisėjams, Aukščiausiojo Teismo pirmininkui ir teisėjams, Apeliacinio teismo pirmininkui ir teisėjams, Seimo nariams (74 straipsnis, Konstitucinio Teismo 2004 m. balandžio 15 d. nutarimas).

Pareiškėjo prašymo kontekste taip pat pažymėtina, kad, be ginčijamoje Seimo statuto 145 straipsnio 2 dalyje (2004 m. lapkričio 9 d. redakcija) įtvirtintos ne mažesnės kaip 1/5 Seimo narių grupės teisės pareikalauti, kad Seimo valdybos nustatyta tvarka būtų užsakytas nepriklausomas ekspertinis įstatymo projekto įvertinimas, Seimo statute yra nustatytos ir kitos Seimo nario teisės, kurias jis gali įgyvendinti tik kartu su kitais Seimo nariais: antai ne mažesnei kaip 1/5 Seimo narių grupei nėra taikomas reikalavimas įstatymo papildymo ar pakeitimo įstatymo projektą Seimo plenaryniam posėdyje teikti ne anksčiau kaip po 6 mėnesių nuo to įstatymo priėmimo (135 straipsnio (2013 m. gruodžio 19 d. redakcija) 7 dalis); įstatymo projekto priėmimo Seimo posėdyje metu svarstomos tik tos pataisos, papildymai ir išbraukimai, kuriuos paremia ne mažiau kaip 1/5 Seimo narių (155 straipsnio (2016 m. gegužės 3 d. redakcija) 3 dalis); ne mažiau kaip 1/5 Seimo narių turi teisę pareikalauti paklausimą svarstyti Seimo posėdyje (216 straipsnio 2 dalis), taip pat motyvuotu raštu teikti pasiūlymą atleisti Seimo pareigūną ar valstybės institucijos vadovą, kurį skiria Seimas, išskyrus Konstitucijoje numatytus apkaltos proceso atvejus (217 straipsnio 1 dalis).

Pažymėtina, kad naudojimasis šiomis Konstitucijoje ir Seimo statute nustatytomis Seimo nario teisėmis, kurias jis gali įgyvendinti tik kartu su kitais Seimo nariais, pagal Konstituciją ir Seimo statutą yra laiduojamas vienodai visiems Seimo nariams.

9.4. Atsižvelgiant į tai, pažymėtina, kad iš pareiškėjo prašymo nėra aišku, kodėl ginčijamas teisinis reguliavimas, pagal kurį ne mažesnė kaip 1/5 Seimo narių grupė turi teisę pareikalauti, kad Seimo valdybos nustatyta tvarka būtų užsakytas nepriklausomas ekspertinis įstatymo projekto įvertinimas kaip priemonė teisėkūros kokybei užtikrinti, *inter alia* atliekant išsamų, objektyvų, nešališką Seime svarstomų įstatymų projektų vertinimą ir sudarant sąlygas Seimo nariams gauti ekspertų, kaip specialių žinių turinčių asmenų, nuomonę, yra savaimė nesuderinamas su Konstitucijoje, *inter alia* jos 59 straipsnio 4 dalyje, įtvirtintu Seimo nario laisvo mandato principu ir su juo susijusia Seimo narių lygybe.

9.5. Pareiškėjo prašymo kontekste pažymėtina, kad, kaip ne kartą yra konstatavęs Konstitucinis Teismas, Lietuva pagal Konstituciją yra pliuralistinė demokratija, kurios būtinas elementas yra parlamentinės opozicijos pripažinimas (*inter alia* 2001 m. sausio 25 d., 2006 m. balandžio 4 d. nutarimai, 2017 m. gruodžio 22 d. išvada); Konstitucija suponuoja parlamento mažumos gynimą, minimalius Seimo opozicijos apsaugos reikalavimus (1993 m. lapkričio 26 d., 2001 m. sausio 25 d., 2006 m. balandžio 4 d. nutarimai); Seimo statute turi būti nustatytos opozicijos veiklos garantijos (2001 m. sausio 25 d. nutarimas).

Taip pat pažymėtina, kad pagal Konstitucijos 69 straipsnio 2 dalį įstatymai laikomi priimtais, jeigu už juos balsavo dauguma Seimo narių, dalyvaujančių posėdyje; pagal šio straipsnio 3 dalį konstituciniai įstatymai priimami, jeigu už juos balsuoja daugiau kaip pusė visų Seimo narių, o keičiami ne mažesne kaip 3/5 visų Seimo narių balsų dauguma.

Atsižvelgiant į tai, iš pareiškėjo prašymo nėra aišku, kodėl ginčijamas teisinis reguliavimas, pagal kurį ne mažesnė kaip 1/5 Seimo narių grupė turi teisę pareikalauti, kad Seimo valdybos nustatyta tvarka būtų užsakytas nepriklausomas ekspertinis įstatymo projekto įvertinimas kaip priemonė teisėkūros kokybei užtikrinti, *inter alia* atliekant išsamų, objektyvų, nešališką Seime svarstomų įstatymų projektų vertinimą ir sudarant sąlygas Seimo nariams gauti ekspertų, kaip specialių žinių turinčių asmenų, nuomonę, yra nesuderinamas su Konstitucijoje, *inter alia* jos 1 straipsnyje, įtvirtinta demokratijos samprata, taip pat su Seimo, kaip Tautos atstovybės, samprata, kylančia iš Konstitucijos, *inter alia* jos 55 straipsnio 1 dalies.

9.6. Vadinasi, pareiškėjas nepateikė teisinių argumentų, kurie pagrįstų jo abejones dėl Seimo statuto 145 straipsnio 2 dalies (2004 m. lapkričio 9 d. redakcija) atitikties Konstitucijos 1 straipsniui, 55 straipsnio 1 daliai, 59 straipsnio 4 daliai.

10. Pareiškėjas Seimas taip pat prašo ištirti, ar Seimo statuto 145 straipsnio 3 dalis (2004 m. lapkričio 9 d. redakcija) tiek, kiek, pasak pareiškėjo, ja ribojama kiekvieno Seimo nario ar Seimo *in corpore* teisė išreikšti savo pritarimą ar nepritarimą pateiktai ekspertų išvadai, pristatamai svarstant klausimą Seimo posėdyje, neprieštarauja Konstitucijos 1 straipsniui, 55 straipsnio 1 daliai, 59 straipsnio 4 daliai.

10.1. Grįsdamas šią savo prašymo dalį pareiškėjas teigia, kad ginčijamu teisiniu reguliavimu, pagal kurį, Seimo posėdyje pristačius ekspertų išvadą, dėl pritarimo jai nėra balsuojama, ribojama kiekvieno Seimo nario teisė nepritarti pateiktai ekspertų išvadai ar kvestionuoti jos užsakymo tikslingumą; taip pat ribojama Seimo teisė priimti kolegialų sprendimą balsų dauguma, nors demokratinėje valstybėje tai yra pagrindinis sprendimų priėmimo principas, taigi galimai pažeidžiamas konstitucinis daugumos principas; 1/5 Seimo narių, parašais parėmusių iniciatyvą užsakyti nepriklausomą ekspertinį įvertinimą, įgyja pranašumą prieš kitus Seimo narius ir visą Tautos atstovybę, taigi sukuriama tokia situacija, kai Seimo narių teisės nėra lygios. Be to,

pareiškėjo teigimu, Seimo narių grupė gali piktnaudžiauti savo teise reikalauti atlikti nepriklausomą ekspertinį įstatymo projekto vertinimą, siekdama vilkinti įstatymo priėmimą.

10.2. Pareiškėjo prašymo kontekste pažymėtina, kad, kaip minėta:

– iš Konstitucijoje, *inter alia* jos 59 straipsnio 4 dalyje, įtvirtinto Seimo nario laisvo mandato principo kyla Seimo nario teisė savo nuožiūra balsuoti priimant bet kurį Seimo sprendimą – kiekvienu klausimu balsuoti pagal savo sąžinę;

– Seimo nario laisvas mandatas yra neatskiriamai susijęs su Seimo narių lygybe; visi Seimo nariai yra lygūs, jie turi turėti vienodas galimybes dalyvauti Seimo darbe;

– pagal Konstitucijos 69 straipsnio 2 dalį įstatymai laikomi priimtais, jeigu už juos balsavo dauguma Seimo narių, dalyvaujančių posėdyje; pagal šio straipsnio 3 dalį konstituciniai įstatymai priimami, jeigu už juos balsuoja daugiau kaip pusė visų Seimo narių, o keičiami ne mažesne kaip 3/5 visų Seimo narių balsų dauguma;

– Lietuva pagal Konstituciją yra pliuralistinė demokratija, kurios būtinas elementas yra parlamentinės opozicijos pripažinimas; Konstitucija suponuoja parlamento mažumos gynimą, minimalius Seimo opozicijos apsaugos reikalavimus.

10.3. Minėta ir tai, kad pagal Seimo statuto 145 straipsnio 3 dalį (2004 m. lapkričio 9 d. redakcija) išvada, pateikta atlikus užsakytą nepriklausomą ekspertinį įstatymo projekto vertinimą, turi būti tik pristatyta svarstant tą projektą komitetuose ir Seimo posėdyje, t. y. svarstant projektą ši išvada nei Seimo komitetų, nei paties Seimo nesaisto. Pažymėtina, kad juo labiau ji nesaisto Seimo narių šiems balsuojant dėl įstatymo priėmimo. Tačiau, kaip minėta, nepriklausomas ekspertinis įstatymo projekto įvertinimas yra viena iš priemonių teisėkūros kokybei užtikrinti, *inter alia* atliekant išsamų, objektyvų, nešališką Seime svarstomų įstatymų projektų vertinimą ir sudarant sąlygas Seimo nariams gauti ekspertų, kaip specialių žinių turinčių asmenų, nuomonę.

Šiame kontekste paminėtina, kad pagal Seimo statuto 113 straipsnio 1 dalį (2004 m. lapkričio 9 d. redakcija) įstatymai priimami Seimo posėdžiuose paprasta (t. y. daugiau kaip pusės) posėdyje dalyvaujančių Seimo narių balsų dauguma, išskyrus specialius Konstitucijos ir Seimo statuto nustatytus atvejus; įstatymai priimami, kai Seimo posėdyje dalyvauja ne mažiau kaip pusė visų Seimo narių.

10.4. Atsižvelgiant į tai, iš pareiškėjo prašymo nėra aišku, kodėl ginčijamu teisiniu reguliavimu, pagal kurį Seimo narių nesaistanti išvada, pateikta atlikus ne mažesnę kaip 1/5 Seimo narių grupės reikalavimu užsakytą nepriklausomą ekspertinį įstatymo projekto vertinimą siekiant užtikrinti teisėkūros kokybę, turi būti pristatyta svarstant tą projektą komitetuose ir Seimo posėdyje, yra varžoma iš Konstitucijoje įtvirtinto Seimo nario laisvo mandato principo kylanti Seimo nario teisė savo nuožiūra balsuoti priimant bet kurį Seimo sprendimą ar paneigiama Konstitucijoje įtvirtinta taisyklė, kad įstatymai priimami Seimo narių balsų dauguma. Pareiškėjas taip pat

nepagrindė savo teiginio apie galimą Seimo narių grupės piktnaudžiavimą teise reikalauti atlikti nepriklausomą ekspertinį įstatymo projekto vertinimą, t. y. nepaaiškino, kodėl naudojimas šia Seimo statute nustatyta Seimo nario teise, kurią jis gali įgyvendinti tik kartu su kitais Seimo nariais, siekiant užtikrinti teisėkūros kokybę, gali būti laikomas piktnaudžiavimu ir įstatymo priėmimo vilkinimu.

10.5. Taigi pareiškėjas nepagrindė, kodėl ginčijamas teisinis reguliavimas yra nesuderinamas su Konstitucijoje, *inter alia* jos 59 straipsnio 4 dalyje, įtvirtintu Seimo nario laisvo mandato principu ir su juo susijusia Seimo narių lygybe, taip pat su Konstitucijoje, *inter alia* jos 1 straipsnyje, įtvirtinta demokratijos samprata ir su Seimo, kaip Tautos atstovybės, samprata, kylančia iš Konstitucijos, *inter alia* jos 55 straipsnio 1 dalies.

10.6. Vadinas, pareiškėjas nepateikė teisinių argumentų, kurie pagrįstų jo abejones dėl Seimo statuto 145 straipsnio 3 dalies (2004 m. lapkričio 9 d. redakcija) atitikties Konstitucijos 1 straipsniui, 55 straipsnio 1 daliai, 59 straipsnio 4 daliai.

11. Pareiškėjas Seimas taip pat abejoja, ar Seimo statuto 145 straipsnio 2 dalis (2004 m. lapkričio 9 d. redakcija) tiek, kiek ji suponuoja mokamų ekspertinių paslaugų užsakymą, neprieštarauja iš Konstitucijos, *inter alia* jos 128 straipsnio 2 dalies, kylančiam reikalavimui tausoti valstybės turtą, jo nešvaistyti ir jį racionaliai tvarkyti.

11.1. Ši pareiškėjo abejonė iš esmės grindžiama tuo, kad Seimo statute yra numatyta daug kitų galimybių Seimo nariams susipažinti su ekspertų nuomonėmis dėl svarstomų įstatymų projektų (kaip antai pagal 54 straipsnį ekspertai gali būti kviečiami į klausymus Seimo komitetuose, pagal 147 straipsnio 1, 2 dalis, pagrindiniam komitetui svarstant pasirengimą nagrinėti projektą, be kita ko, yra numatoma, kokių ekspertų nuomonės privalo būti išklaustytos, pagal 148 straipsnio 1 dalį gautos ekspertų pastabos gali būti svarstomos pagrindinio komiteto klausymuose, kuriuose dalyvauti kviečiami visi pastabų ir pasiūlymų teikėjai, pagal 149 straipsnio 3 dalį pagrindinio komiteto patvirtinti ekspertai kviečiami į įstatymo projekto svarstymą šio komiteto posėdyje, o pagal 53 straipsnio 5 dalį Seimo nariai gali dalyvauti visuose komitetų posėdžiuose, be to, pagal 15³ straipsnio 7 dalį ekspertizės išlaidoms apmokėti gali būti naudojamos frakcijos veiklai skiriamos lėšos), todėl ginčijamoje nuostatoje numatytas mokamo nepriklausomo ekspertinio įstatymo projekto įvertinimo užsakymas laikytinas netinkamu, neracionaliu valstybės biudžeto lėšų naudojimu.

Pareiškėjas teigia, kad jeigu pagrindinis komitetas, pasinaudojęs visomis Seimo statuto teikiamomis galimybėmis gauti ekspertų nuomones ir priėmęs sprendimą dėl įstatymo projekto, pasinaudotų ginčijamoje nuostatoje numatyta galimybe, pasibaigus svarstymui pagrindiniame komitete, paremti iniciatyvą dėl nepriklausomo ekspertinio įstatymo projekto įvertinimo, kiltų

pagrįstų abejonų, ar komitetas laikėsi Konstitucijoje ir Seimo statute jam nustatytų pareigų ir tinkamai apsvarstė bei pagrįstai priėmė sprendimą dėl įstatymo projekto.

11.2. Prašyme cituojamos oficialiosios konstitucinės doktrinos nuostatos, *inter alia* kad:

– iš Konstitucijos, *inter alia* jos 128 straipsnio 2 dalies, kyla reikalavimas tausoti valstybės turtą, jo nešvaistyti ir jį racionaliai tvarkyti;

– pagal Konstituciją įstatymų leidėjas turi pareigą įstatymais nustatyti tokį valstybės turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo teisinį reguliavimą, kad šis turtas būtų naudojamas visuomenės poreikiams, tarnautų viešajam interesui, tautos gerovei.

Tačiau pareiškėjas nepaaiškina, kodėl ginčijamo teisinio reguliavimo suponuojamas mokamas nepriklausomas ekspertinis įstatymo projekto įvertinimas, skirtas teisėkūros kokybei užtikrinti (atliekant išsamų, objektyvų, nešališką Seime svarstomų įstatymų projektų vertinimą ir sudarant sąlygas Seimo nariams gauti ekspertų, kaip specialių žinių turinčių asmenų, nuomonę), laikytinas neracionaliu, viešojo intereso ir visuomenės poreikių neatitinkančiu valstybės turto (*inter alia* valstybės biudžeto lėšų) naudojimu.

11.3. Pažymėtina, kad pareiškėjas abejoja, be kita ko, ginčijamo teisinio reguliavimo suponuojamo mokamo nepriklausomo ekspertinio įstatymo projekto įvertinimo tikslingumu. Kaip yra konstatavęs Konstitucinis Teismas, jis nevykdo teisės aktų konstitucinės kontrolės jų priėmimo tikslingumo aspektu (2016 m. rugpjūčio 29 d. sprendimas Nr. KT24-S13/2016).

11.4. Vadinas, pareiškėjas nepateikė teisinių argumentų, kurie pagrįstų jo abejonę dėl Seimo statuto 145 straipsnio 2 dalies (2004 m. lapkričio 9 d. redakcija) atitikties Konstitucijos 128 straipsnio 2 daliai.

12. Taigi konstatuotina, kad pareiškėjo Seimo prašymas ištirti Seimo statuto 145 straipsnio 2, 3 dalių (2004 m. lapkričio 9 d. redakcija) atitiktį Konstitucijai neatitinka Konstitucinio Teismo įstatymo 66 straipsnio 1 dalies 8 punkte nustatyto reikalavimo nurodyti pareiškėjo pozicijos teisinį pagrindimą.

Jeigu prašymas (jo dalis) neatitinka Konstitucinio Teismo įstatymo 66 straipsnyje nustatytų reikalavimų, pagal Konstitucinio Teismo įstatymo 70 straipsnį jis yra gražinamas pareiškėjui. Prašymo gražinimas neatima teisės kreiptis į Konstitucinį Teismą bendra tvarka, kai bus pašalinti trūkumai.

13. Kartu pažymėtina, kad Seimas, pagal Konstituciją turintis įgaliojimus nustatyti įstatymų priėmimo tvarką, gali ją keisti, paisydamas Konstitucijos normų ir principų.

14. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad yra pagrindas gražinti pareiškėjui Seimui jo 2019 m. sausio 11 d. nutarime Nr. XIII-1946 išdėstytą prašymą ištirti Seimo statuto 145 straipsnio 2, 3 dalių (2004 m. lapkričio 9 d. redakcija) atitiktį Konstitucijai.

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 26 straipsnio 1 dalimi, 28 straipsniu, 66 straipsnio 1 dalies 8 punktu, 70 straipsniu, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas

nusprendžia:

Gražinti pareiškėjui Lietuvos Respublikos Seimui jo 2019 m. sausio 11 d. nutarime Nr. XIII-1946 „Dėl kreipimosi į Lietuvos Respublikos Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti, ar Lietuvos Respublikos Seimo statuto 145 straipsnio 2 ir 3 dalys neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 1 straipsniui, 55 straipsnio pirmajai daliai, 59 straipsnio ketvirtajai daliai ir 128 straipsnio antrajai daliai“ išdėstyta prašymą Nr. 1B-3/2019.

Šis Konstitucinio Teismo sprendimas yra galutinis ir neskundžiamas.

Konstitucinio Teismo teisėjai

Elvyra Baltutytė

Gintaras Goda

Vytautas Greičius

Danutė Jočienė

Gediminas Mesonis

Vytas Milius

Daiva Petrylaitė

Janina Stripeikienė

Dainius Žalimas